

LIETUWINISZKASIS

12. I. 1886 m.

BAŁSAS.

METAS ANTRAS. Tas laikrasztis yra turtu LIETUWOS MYLETOJU. REDYTOJAS JONAS SZLUPAS. NAUJAS JORKAS, 12 d. sausio mėn. 1886 m. „LIETUWISZKASIS BAŁSAS“ IŠEJNA 2syk ant mėnesio. KASZTUOJA ANT METU 2 DORIELU, O AČUROPOJE 2½ DOR. ATSKIRAS NUMERIS 8 CENTAJ. UŽ COLI APGARŠINIMU ANT METU 10 DORIELU, O WIENA SYKIGARŠINANT 20 CENTU UZ KOZNA EJLUKE. ADRESAS REDYSTES: JONAS SZLUPAS, 43 SPRING STREET, NEW YORK. ENTERED AT THE POST OFFICE AT NEW YORK AS SECOND CLASS MATTER.

Nauji Metai.

Brolei lietuwininkai! Praėjusieji 1885 metai buvo dėl L. Bałso labai sunkus: jis turėjo prasilausti kela tarp gauju neprietelu, szokusiu isz wisu pusiu ji ardyti: gywenimas L. Bałso nesyki buvo paojume. Bet geri norai o isztweringi darbai wisuomet ant nekū pastato tinklus neprietelu spendžiamus. Naujus metus pradėdami turime iszstitikėjima jog brolei sągymei dėl gero Lietuwas ir sawo pacziū L. Bałsa parems piningais ir rasztais kiek galėdami. — Rugonės skaitytoju dalykuose kałbos jau pasilowė: dabar skaitytojams jau yra aiszki ir suprantama, gryna lietuwiszka szneka, tai iwyko tik per darbus Bałso. Bałsas pereituose metuose rupinosi skaitytojus priartinti ir prie geresnės raszybos lietuwiszkos ne kad pirma Amerikoje wartojama buvo, nors daug daug žaigtu pasiliko dėl pataisymo szitiems 1886 metams. Mės turime wilti, kad ant galė szitu metu L. Bałsas galės wartoti bewaik moksliszka raszyba, nesusiłankdamas rugonės skaitytoju per tai, kad tik isz lengwo bus permainos iwestos. Musu mokslininkai berots pyksta už tai, kad Bałsas newartoja moksliszko raszymo, wienok tai padaryti nekai nebuwo galima isz priezasties nepripratimo skaitytoju prie nauju ženkloutu litaru. Rodosi, kad mokslininkai turėtu Bałsui tokia kalczia atleisti žinodami, jog rėdytė skaitytoju piningais iszsiłaike. — Ant galė dar pasakyti reikia, jog pereituose metuose Bałsas turėjo skaitytoju Amerikoje su wirszumi 500, bet užsimokėjusiu už jį;

atsirado tik ketwirta dalis! Rėdytė pasitiki, kad brolei kurie su lyg sziuolaik neatsilygino, sawo skola weikei atmokės, o podrang užsimokės ir už naujus metus. Pereita meta reikėjo spaustuwe itaisyti, kasztu pasidarė labai daug, szita meta tuomi tarpu ir kasztu mažiaus bus. Jeigu brolei skubinai užsimokės prigulinti mokesti ir jeigu bus gana kasztu, tai iszeis Bałsas dubyk taip didelis. Tik tegul skaitytojai atmena tai, kad padidinimas Bałso priguli no ju pacziū, no ju užsimokėjimo prenumeratos isz auksto už szituos metus; taipogi gana piningu esant Bałsas galės aplankyti skaitytoja ir kožna nedėle. Už taigi L. Bałsas aplankdamas skaitytojus ant Nauju Metu ir juos lietuwiszka, sweikindamas ir tieszdamas praszo, kaj ji apdownotu piningais, po ko jis bus didesnis ir greitesnis. Taigi mielas skaitytojau, tu gywenk sweikas ir linksmus, apgink lietuwyte ir kraudamas dėl sawias piningus neužmirszk ir dėl tėwynės Lietuwas maža dalele priskirti, užsimokėdamas du dorėlu ant metu už L. Bałsa.

Rėdytė L. Bałso.

Tadauszias Dauggirdas.

Sągymis Tadauszias Dauggirdas paeina isz Klewbarko [Plemborg] pagal Dubysos upe. Raseiniu pawietyje arti Eirogalės perkasinėjo pernai senowės kapus Wisderkuose, tėwirzkėje Burbėnės, tarpe Szaukėnu o Kurszėnu, Szaulu pawietyje. Dirbo tenai per 5 dienas su 4 darbininkais. Isz

kožno dienos darbo raszė dienraszti ir planus dirbo. Zino-
nės wadina ta wieta Milžinkapiu. Rado ten geležinius kir-
wius, ragotines, peilus, britwas, wisokias parėdnes, kaip
tai: sagtes, adatas, antrankes, bronzinius žiedus. Lawonai
buwo ten laidoti pawirszeis žiamės, užpylinėti žiamėmis,
ir iszrodė per tai tos kapinės kaip kapcei apstatyti dideleis
akmenais. Tos kapinės pagal tyrinėjima p. Dauggirdo pasi-
rodė daug senesnėmis kaip kapinės po Jasnagurka, jo per-
kasinėtos pirm kėlu metu.

Dauggirdas ėabu ėlabiaus gywenantis Warszawoje, o tik
ant wasaros pas gimines ir dēl arkeologiszku tyrinėjimu at-
wažiuojantis i Ziamaitija turi pas sawia rymiszkus piningus
atrastus Weluonoje p. Zaleskio, Kauno pawietyje, ant Nia-
muno kranto. Ju yra wienuolika, wienas sidabrinis, o 10
wariniu. Nekurie pasirodė no laiko Rymo cėsoriaus Trajano
ar Nerono ir ju ipėdiniu. 1885 m. buwo padarytas iszjiesz-
kinėjimas arkeologiszkas Szaukėnu parapijoje, Szaulu pa-
wietyje, Titwidiszkinose, kur yra pagal upe Wenta dweji
kapai: wieni ant žiamės Ignaco Doweikos, kuriuos iszjiesz-
kinėdamas atrado daigtus paweidžius i rastus Jasnogurkoje
ant Milžinkapio; antri kapai tenai ant žiamės kito bajoro
arcziaus małuno Kartoklu yra neisztyrinėti. Tik gawo ten
kelis daigtus piemenu atrastus.

Poklebarkuose, ties Wentos upe, netolaus kaip per du
werstu no Titwidiszkiu, prie daržo wieno gywentojto tapė
atrasti warinei daigtai: du žiedu ir keli karolei gintarinei.

Szimet rudenyje jis yra daug pelnias Kalnujuose arti
Raseiniu. Czia budamas swiecziuose pas Silwestraiti dēl isz-
tyrinėjimu sužinojo no piemenu, wyrū ir tt., kad ten yra
tarpe žmoniū 'Perkuno kulkos', kurios ėlabai gelbstanczios
žmonėms no pakuniu, tinimu ir tt. patrinant anomis. Zino-
mas yra daigtas, kad taip wadinasi pas musu žmones seno-
wės musu bocziu akmeninei kirwukai, plaktukai, kuriuos
wartojo prie kariu ir kasdieniniu darbu. Taigi ir atrado
anuos užmokejas piningus, kurie geriaus yra branginami ne
kad waistas, pas Szuki, Sprauni, Andraiti isz Kadaginės, o
kitus dalykus pas Szluburi; pas Sprauni buwo seniausios,
nės mažai apdirbtos: wisos isz juodo akmens. Pagal patar-
les tas 'Perkuno kulkas' diewartis Perkunas suwarstias per
skylntes ant wirwutės ant ranku pasiswarinias nesziuojas.

Dauggirdas yra gimias 1853 m.; mokinosi teplorystės
Akadėmijoje Dailu Miunkene, Bawarijoje, ten pabaigias
mokslus kelawo po užrubeži. Jis yra gana dailu teplotoju.
Dauguma jo teploniū yra galima matyti netik Iszstatoje Dai-
lu Warszawoje. bet ir Klewbarke, tėwiszkėje jo tėwo. Jis
yra taipjau gėna darbszėziu arkeologu, kaip augszėziaus ma-
tėme, ir turi pas sawia Warszawoje [ulica Chmielna No 25
stary] gana dailu surinkima iszkastu daigtu, ėlabiausei Zia-
maitijoje. Ir nedywai, nės padeda ant to po kelis szimtus
rublu ant metu. Kaip tai yra gražu, kad turtingas žmogus
nesigaili padėti dali sawo piningu dēl mokslo ir per tai ne-
abejotinai padeda iszaiszkinti musu praeitine. Dauggirdas
rokuoja sawia už lietuwu ir žada ka ėlabiaus prisidėti prie isz-
tyrimo Ziamaitijos. Sawo rasztus apie iszradimus atspaus-
dino laikrasztyje 'Kłosy' su paweikslais. Jis neprawaziuoja
nei wieno kalno nei pagarsintos wietos, kad jis ju neiszmė-
ruotu, plano nenuimtu arba maž daug neisztyrinėtu, žmo-
niu neklausinėtu. Jis iszgelbėjo newiena senowės daigtu,
kuris nors didelės wertybės dēl mokslo, butu žydui atiduo-
tas buwias už beigeli ar gorcziu druskos, per kwailuma žmo-
niu. Zmonės dabar, kurie žino, kad jis už wisokius atrastus
daigtus gana dailei moka, renka juos, idant atwažisawus p.
Dauggirdui atiduoti. Kiti nekzsai norėdami pelnyti paki-

szajam surudijusius gełžgalus ar sagcziuokes, bet jo akis
groitai numano mēlagyste. Per ėlga laika kasdamas ėlabai at-
sargei, pagal naujus bukłus [netaip kaip kitasyk growas
Tiszkus, kurs daug kapu ant amziu sugadino, mažai pasi-
naudojas) ir turėdamas draugyste su daugumu mokintu wy-
ru Auropos, rankoje wis laikydamas plaktuka, skwerbtuwa,
mėras reikalingas dēl tyrinėjimo ir tt. kad pagal szukiukes,
kaulukus juodžiamio ėlabi tankei atspēja nekasmamas, kas
yra widuryje, ir ar werta ar newerta yra kasti, ir tame daly-
ke taip ėlaimėdawo, kad retai kada kasdamas nerasdawo.

Łapkritis, 1885.

M. D. S.

Gamtos mokslai ir draugija.

(Praneszimas J. Szlupo, ėaikytas 6.XII.85 draugy-
stėje 'The Russian Workingmen Union'.)

Małoningi kłausytojei! Szitame sawo praneszime asz
rengiuosi parodyti trumpoje apziuroje iszsiwyniojima gam-
tiniu mokslu, o taipgi ir ju swarbuma bei orybe dēl draugi-
jos. Kaip kožnas mato, czia medega yra neiszsemiama ir
pajiegos wieno žmogaus nėkaip negali ta gausu szaltini isz-
semti, nors jis wisa gywenima tam dalykuĖi paszwęstu. Už
tai asz ir praszau, idant kłausytojei mano sznekos atleistu
man už daugybe spragu mano žiniose, ėlabiausei dēlto, kad
man nėra neigi gana laiko duota dēl iszpainiojimo sunkiau-
siu bei sukraucziausiu kłausimu.

I.

1. *Mokslas graikau.* Tarp senowiniu gencziu ir tautu
graikai sumatumu sawo proto pereina wisas kitas, mums
žinomas. Nors graikai pirmutines sawo nuomones parsine-
szė isz swetur, kaip antai isz Poinikijos, Aigipto ir Indijos,
wienok jie parnesztas nuomones sawopai iszguldinėjo, jas
permai nė ir pertaisė i turta sawo dwasės.

Graikai tarėsi, jog žiamė yra widurkiu wiso swėto; ta
žiamė, pagal ju supratima, buwo płokszėzia ir apriesta di-
džiamariu, i kuri saulė, diewartis Hėlijos, nusileidžia, ir
ten tai saulė iszsimaudžiiasi ant ryto pateka skaisti, szwiesi
ir linksmi, idant džiugintu wisa žiamiszka gywi. Tokia nu-
mone apie wisata turėjo netik nemokinti, bet ir mokintieji
žmonės Graikijoje. Wienok jau Pytagoras 500 metu pirm
gimstant Kristui, garsusis pilozopas, ėmė stigawoti, jog
žiamė sukasi, ir sukasi bene tik apie saule. O trecziame
szimtmetyje pirm Kristaus gimimo kitas mokslininkas Ari-
starkas mokino jau aiszkei, jog žiamė netik kad sukasi aplink
saule ir yra apwali, bet dar rieda ir aplink sawo aszi-
Jeigu graikai butu geriaus supratia moksła Pytagoro ir Ari-
starko, tai žmonystė weikei butu žengusi greitu žingsniu
prieszakyn; bet senoji nuomonė apie žiamės iszweizda netik
kad buwo wisatinai priimta, bet ir mokintas Ptolemajos
(100 metu po g. Kr.) sutaisė pilninga sistėma, kurios prisi-
ėaikė netik graikai, bet ir kitos tautos per wisa widuramži.

Ir kitus gamtos daigtus graikai užkabino. Euklydas
(260 pirm g. Kr.) mokino, jog szwiesa platinasi tiesiose lini-
jose, wadinamose spinduleis. Kad perleisime sauline szwie-
saper skylnte langawėrėje i dulkėta widu grinczios, regėsi
me, jog widurys saulės, widurys skylės langawėrėje ir wi-
durys szwiesaus taszko, atsimuszanczio widuje, gulės tie-
sioje linijoje. — Negalime praeiti tyła nei garsinga Arkimė-
da, gywenusi Sirakuzos ant salos Sikilijos apie 250 m. pirm
g. Kr. Arkimėdas pirmasis iszrado tam tikra daigtu swaru-
ma, wadinama specifiszku arba weisliniu daigtu swarumu.
Ir kokiū budu? Reikėjo iszrastai, ar karuna karalaus Hįjero-
no tapė padaryta isz gryno aukso, ar wėl jos padarytojas
bene buwo primaiszias sidabro. Wienu syki Arkimėdas nu-

ėjo i pirti, ir ten lipidamas i sklidinai wandeniu pripildyt lowi pamatė, jog isz lowio isztekta tiek wandens, laukan kaip yra didelis apymis jo kuno. Paėmias gumulki aukso sidabro abuodu wieno swarumo su karuna, idėjoi sudyn auksa ir pažymėjo, kiek auksas iszspaudė laukan wandens, o paskui taip pat padarė ir su sidabru. Tuojau r pamatė kad sidabras, pagal apym budamas didesnis už auksa daugias iszstumė wandens isz sudyno ne kad auksas. Kad jis ant gało i sklidina sudyna ileidė karuna, tai ji iszspaudė daugias wandens ne kad auksas, o wěl mažias ne kad sidabras; o tai jau ir parodė, jog karuna buwo padaryta isz aukso maiszyto su sidabru. Tokiu tai budu Arkimėdas iszrado weislini daigtu swaruma. Arkimėdui taipogi priguli ir supratimas kiltuwo arba buomo. O gi kas tai yra kiltuwas? Wisi isz musu matė, kaip waikai supasiant lentos apaczioje wiename daigte parentos. Jeigu ant abieju gaļu lentos sėdi waikai wieno augalo, tai lenta laikosi lygswarume; bet kaip tik atsisėda ant wieno gało du waiku, o ant kito pasilieka tik wienas, tai lenta nuslenka no paramos ir iszkela waika. Dabar waikai tolek stumdys lenta, iki jie neatras wietos, kur jie wěl galės swarstytiesi. Jeigu wisi trys waikai buwo wieno swarumo, tai pamatysi, jog lentos galas, kur sėdžia wienas waikas, yra du sykiu ilgesnis už gała, ant kurio yra susisėdia du waiku; jis butu tris kartus ilgesnis, jeigu, ke-turiems waikams supantiesi, trys atsisėstu ant kito gało. Taip pat yra ir su žmogumi, kurs nori pakylėti sunku akmena. Zmogus ima buoma arba kiltuwa, pakisza ji po akmens ir atrėmias ji i akmenėli spaudžia žiamyn antraji gała kiltuwo, ir akmuo apsiwerczia. Jeigu galas pakisztasis po akmino no wietos atrėmimo butu deszimt sykiu trumpesnis už antraji gała, tai žmogui reikės pajiegos deszimt sykiu mažesnės dėl pakėlimo akmens, ne kad kiek sweria pats akmuo. Jeigu ilgasis galas no wietos atrėmimo kiltuwo bus szimta sykiu ilgesnis už gała po akmens pakisztaji, tai bus galima akmeni pakelti szimta sykiu sunkesni. Trumpai sakant: *ilgumas pezziu kiltuwo eina atzagarei ne kad swarumas prieju pridėtasis*. Ta tai teisybe iszrado minėtas mokintas Arkimėdas, ir isz džiaugsmo szukterėjo: duokite man kiltuwa ir wietą atsirėmimo, o asz wisata iszwersiu!

Jeigu dabar mės žwilgterėsime i gydymo moksla, tai regėsime, jog gydytojeis pas graikus buwo kuningai diewalcio Aiskulapijo, o gydyklomis buwo daugiausei prietaringimonei. Aplink 420 m. pirm g. Kr. gimė wyras, kurs emė paskui tyrinėti žmones ir gydymo moksla atėmė no kuningijos; jis tyrinėjo, kaip iweikia kuna sziluma ir szaltis, jis atrado augszcziausia sziluma karsztligėse, kokia ligonis gali pakelti, taipogi jis kamantinėjo walgi, koki yra galima ligoniams duoti. Jis gi ir daug rasztu apie gydyma paraszė už tai Hipokratas ir yra wadinamas tėwu gydytiniu mokslu. — Wėlaus jau gadynėje, kada Syrakuzuose weikė Arkimėdas, gyweno du garsus graikai, Erasistratas ir Heropilus katruodu tyrinėjo sudėjima kuno žmogaus, anatomija. Erasistratas tyrinėjo smagenis ir ju sąlankstis, jis atskyrė dalis smageniu prieszakine no užpakalinės [cerebrum ir cerebellum], o Heropilus iszžiurinėjo gyslas, sąnarius ir dirksnis; jis gi pirmasis pastebėjo ir plasnojime szirdies tris dalykus: kaip stiprei szirdis plaka, kaip greitai ir ar muszimas szirdies yra paprastas ar ne. Taigi sziuodu tyrinėtoju pirmieji pjaustinėjo žmogiszkus lawonus. — Daug wėlaus, nės 131 m. po g. Kr. gimė garsingas Galėnas, ir tās tyrinėjo lawonus bezdžioniu ir kitu gywuclu, nės žmogaus lawonus buwo tuomet uždrausta pjaustyti. O ir taip jis surado 2 men-cius dirksniu: dirksnis jautimo ir krutėjimo. Jis taipogi pastebėjo, jog tulosė gyslose (wėnose) yra kraujas, o taipgi

atado ir du raumenis, kuries susitraukdami traukia žiamyn apatini žanda ir ji stumia i wirszu, kada mės sucziaupiamė burna. Galėnas yra suraszias apie 5 szimtus daktariszku weikatu, jis taipgi pilninga teorija medicinos parengė ir su ligoneis kaip reikia apsieiti, ir jo pamojimu daktarai laikėsi ilgus amžius.

Isz daugybės kitu graikiszku mokslininku mės turime ant gało paminėti dar Aristotėlo, kurs gyweno no 384 - 322 m. pirm g. Kr. Aristotėlis yra garsus ir astronomijoje, nės jis pastebėjo, kad mėnuo užtemdina žwaigžde Mars ir jis pirmas sąprotawo, kad žiamė turi buti skritulys. Bet didžiausi garsa jis igijo tirdamas gywuolus, kuriu jis gawo daugybe per rupestinguma Aleksandro Makedonieczio, sawo mokintinio, kurs apweikias Aigipta, Persija ir Indija siuntė Aristotėlui i Graikija dėl tyrinėjimo iwairiu iwaires-nius gywuolus ir žoles. Aristotėlis už tai isistebėjas i sudėjima gywuolu emė juos dalinti i skyrinius pagal ju itaisus; jis mokino, kad nulipdami no augsztuju gywuolu prie žiamuju atrasime, jog paskutinieji mažai atsiskiria no augmeniu, taip kad sunku ęsa ir pasakyti, kur prasideda gywuolei o kur baigiasi augmens. Jis taipgi pastebėjo, kad kune augmeniu gywastis yra daug žiamesnė, nės jeigu augmeni suskaldysi i szmotelus i szmoteli isodinsi i žiamė, tai jis prigys ir augs, kas ir rodo, jog dalyis augmeniu yra prastos ir mažai prideri wiena no kitos; kuomet gywuoliszkame kune atpjausi koki itaisa, jis pats wienas gaiszta ir mirszta. Tai wis randasi jo weikaluose apie gamtiszka istorija. Už ta darba Aristotėlis igijo warda isteigtojo Zoologijos.

Isz istorijos wisi žinome, kad 146 mete pirm g. Kr. ry-mėnai apwaldė graiku žiames, ir prastoja walnybe graikai kaskarts mažias mylėjo mokslus ir tyrinėjimius. Berots mokslawietės Aleksandrijoje buwo garsingos dar kelis amžius po gimimo Kristaus, bet mokintojei ten atkartojė tik tai, ka buwo mokinia Ptolemajos, Aristotėlis, Galėnas ar kiti, bet patys nauju tardymu nedarė. Ant gało arabai m. 640 po g. Kr. apėmė Aleksandrijos mėsta, kurs no to laiko ir wisai pasilowė buwias graikiszku. Tolaus bus.

I rėdykla L. Balso.

Pajudinius lietuwiszka swėta i wienybe dėl didesnės pažinties jo turtu ir noro in isztriwojima wienybeje, ant praszymo kėlu sanariu lietuwiszkos parapijos, ryžausi kožna bewiena gimine atlankyti jos gywenime, prie tam duodamas plotkele ant ateinancios Kalėdu szwentės kaipo ženkla wienybės ir nepakrikimo. Ozėse mano atlankymo radau wisus kuomi gražiausei gywenanczius pabažnystėje ir turtuose užtenkancziuose, macziau tikra nora budawojimō dėl sawias bažnyczios taip dwasiszkos kaip ir medegiszkos, nei wieno neužzwelgiau prieszingo tai intencijai, kuri yra gera, tikra ir butinai reikalinga dėl lietuwininku Naujame Jorke, nės kaip mės budami atskiru su wisai swėtu, atskiru su wisaj kunu, galime buti be duszios, tai yra bažnyczios, kuri tik wiena gali mus suszildyti meilėje Diewo ir artimo, suwienyti wisus sanarius i wiena parapijos kuna, kuriame galima tiktai rasti linksmybe, ramuma ir kožnam dalyke pagėlba, nės ko mums prie swetimwardžiu wisa amžiu glaudinėtiesi, kad mės galime pasidaryti užwėja, kur neszłowė no kitu pusta mus siekti negalėtu. Ozėse atlankymo radau 234 gimines Naujame Jorke, 430 žmoniu einancziu i spawėde, o 141 mažu waikucziu, kurie reikalauja mokslu sawiszku liežuwiu, nės kitaip eis ant kelo paklydimu, gali prapulti dėl sawo giminės ir bažnyczios. Atszalusiu wėroje radau ne-daug, o du su wis atszadėjusiu bažnyczios ir wėros.

Girdėdami apie statyma bažnyczios sanarei wisi nore, ir su džiaugsmu minawoja ta czėsa, kada matys sawo bažnyczia, linksmei prižadėdami duoti, kiek tik turtai pawelys, piningus ant pastatymo bažnyczios, jukir žydelis Juozas Rabinawyczius dawė 5 dor., wokiecziu wėros taipgi dawė ant musu bažnyczios Jonas Macziulaitis \$ 2, Wilima Racziunas \$ 1, o kiti norei prižadėjo duoti ant pareikalawimo. Musu wėros ir giminės ne isz kelo bus paminėti wardus tu, kurie dawė didesneas sumas už kitus: Iewa Latwinskėnė dawė ant kieliko \$ 10, Antanas Rauz \$ 5, Juozas Brusokas \$ 3, Juozas Adomawyczius \$ 2, Ant. Kawalauckas \$ 2, Wincas Juszkewyczius \$ 5, Stan. Narbuda \$ 2, Jonas Paplauckas \$ 2, Augustas Glineckas \$ 2, Mat. Aliszauckas \$ 2, Simanas Oberaitis (isz Baltimorės) \$ 4. Sykiu surinkau ant reikalū parapijos \$ 205.50, už kuriuos piningus o labiause; už gera misli ir nora tarius jums: dėkui!

28. XII. 85. Kn. Warnagiris.

KO MUMS REJKIA.

[Tąsa.]

Isz Warszawos iszwažiawo nesenei rėdytojas 'Ateneum' i Krokuwa dėl skaitymo praneszimu apie poėzija Mickewycziaus, idant surinktais isz ju piningais neszi medegiszka pagelbajszwarytiems isz Prusu lenkams. Taipogi tarp kupcziu Warszawos girdėti apie reikala susisznekėjimo, idant nei jokiu taworu wokiecziu iszdarbystos negabentu, nės ki, taip lenkai ir negali wokiecziams užmokėti už ju neteisyses; dirbtuwininkai ir kiti tariasi pawartyi sawo wokiszkus darbininkus, idant i ju wieta priimti galėtu iszwytus isz Prusawo wiengenczius, nės iszwaryti *en masse*, taip kaip elgius prusai, lenkai negali, waldžia ne lenku rankose. Tarp lenku randasi ir užraszimai turtinguju dėl uždėjimo tautiszku instituciju. Kapitolas, užraszytas Staszycu dėl irengimo uždarbio namu dėl luoszu žmoniū nerandancziu darbo per sawo nesweikuma, isznesza 260 tukstancziu rublu; tiek jau ir užraszymas Konarskio dėl irengimo remeslu mokslawietės. Kuningaiksztis Aleks. Lubomirski padėjo Wiennos banke 2 milijonu fr. auksu dėl uždėjimo institucijos wardu *schronisko* dėl apleistu waiku. — Buwo wisokie užraszimai ir senowėje, bet tuos rankos wryiausybes užgrėbė, apwertė piningus ant naikinimo tu, kurie buwo užraszia. Gywentojei Wilniaus rėdyboje Aszmenės m. Razwadauskei, dėl kuriu randasipawaldytinis turtas Anglijoje, po jo atėmimui pažadėjo 1 milijona rublu ant stipendiju dėl mokintiniu gimisuu Lietuwoje ir 2 milijonu rublu dėl geradaringu instituciju Warszawos. Kada pora metu atgal sawo amžiu mokslams atidawusysis ir per tai garsus lenku seniukas matematikas Niewęglowski radosi Paryžiujė sunkiame padėjime, wisi lenkai dėjo piningus dėl reikalū sawo darbininko.

No lenku pereikiame i szalis, kur tautos labai prispaustas laiko, i žalaji Erina. Prowos iszduotos Edwardo III 1367 m. draudė wisur ir bute ukininku anglui kalbėti Erino kalboje, taip kaip yra szendien no pusės metu Lietuwoje po waidžia rusu esancioje; tiki tiesa laikėsi bewaik 400 metu, iki pradžei bėganczio amžiaus. [Sunkus prispaudimas iszszaukdino ir maisztus, kurie wis netaimingai užsibaigė dė airiu ir tiktai sunkesni prispaudima atneszė; pergalėtojei negalėdami jau spauti tautiszka, nės buwo jau ant szito kelo gala priėwa, spaudė ekonomiszka, atėmė wisa žiame no airiu, atidawė ja anglams ateituwiams, o no ju airei jau tik samdyti ja galėjo.] Toksai wienok baisus prispaudimas kokio szioje gadynėje, iszimant tiktai Rusija, nekur nei wisan swėte, o gal ir pekloje nėra, siekiantis airius per 4

amžius, neapwertė juos i gywuolus be pajautimo tautystės ir jos reikalū. Jie ir szendien neturi sawo gospadorystės, nės ta, kokia laiko, priguli prie 'Landlordu'; airei 10 sykiu yra bėdnesni už kožna lietuwi ukininka: airei minta per amžius wienomis tik bulwėmis, mėsos ant sawo bėdno stalo nekados nematydami, nės auginamos kiaulės eina ant užmokesnio randos lordui už žiame; juoda miežine duona ar awižinei plyekai ir retai ant stalo airio randasi; apsirėdymas jo — tai iszneszioti ir isztrinti rubai ilgai neszioti per kitus; isz tokiu ir apsirėdyma waikams siuwa. Stuboje, tankei be stogo, drauge su farmeriu, jo paczia ir keletu waiku, gywena ir jo karwutė ir auginamos kiaulės, nės dėl pastatyma daugiaus triobu turtai jo netenka. Apie geresnius laikus, priesz amžius ir žalame Erine, szendien rodo tiktai pusiau sugriuwusios dailos arkitekturos, didelės bažnyczios. Kada wienok pora metu atgal Parnelis, tikras užtarėjas airiu, pradėjo parlamente reikalauti žmoniszku tiesu dėl tos prispaustos tautos, norw wyresnybė angli bijodama susiwienyjimo prispaustuju, dar labiaus pradėjo juos spauti, siusdama armija palicijantu, skusdama neteisngai, idant nusudyti tuos isz airiu, kuriu galėjo bijoti, tie nuskurdėlei, skylėtai rubais apsidengia airei sudėjo i rankas Parnelo dėl reikalū 'lygos', wajawojanczius, ne maisztais ir intrigomis, ale iszmingingu supratimu sawo padėjimo, dėl airiu tautiszku prowu ir ju žiamės, 2 milijonu swaru sterlingu (22 mil. rublu pagal szios dienos kursa); kurioje tai sumoje ¼ yra sudėta turtingesniu sanariu tautos, iszsidanginsiu ing swetimas szalis: Amerika, Indijas, Australija ir pietine Aprika, o ¼ tos sumos tapė sudėta nuskurdusiu, prispaustu airiu kataliku pacziuos Airijos. Teisybė airiu skaitlus yra 2 syk didesnis už skaitlu lietuwiu; ale dėlto ir lietuwei 10syk yra turtingesni. [Airei nėsigalėdami, nors patys lyginant ir su mumis, labai nuskurdia, piningu dėl tautiszku reikalū, stlankus neužilgu wisiszkos polytikiszkos patwaldystės sawo tėwynėje, drauge ir su žiame, kurios lyg sziuo laik neturėjo; apie ta jau jiems, czėse didžiausio prispaudimo ju, czėse pilnos walės palicijos ir neteisingu skundu iszpranaszawo prancuzas Hevrė sawo kningoje 'La crise Irlandaise'.] Jei szendien dar gerus norus ir darbus iszmingingu Parnellistu norėtu sunaikinti apkwaiszia Moonlighterei Davitt'o, be norėdami bėdniems airiams tikro gero, nės ju szios dienos padėjimas labai artinasi i padėjima lietuwiu Rusijoje, [fikimėsi, kad ir toje partijoje iszmintis pergalės kwailuma, kuris galėtu wisai tai tautai daugiaus nenaudos atneszti negu to galėtu norėti didžiausi ju neprietelei.]

Netiktai szios gadynės kulturiszkos tautos, ale ir toli moje senowėje, tarp wadinamu laukinėmis, randasi tautiszkos institucijos. Senowės ponystėje Inku, puofusioje jau 400 metu atgal, lygei randame žiurėjima i tautos reikalus. Peruwėnai neturėdawsawo pacziu žiamės, bet waldžia Inku duodawo jiems žiame, nės wisa laikėsi waldžioje ponystės. Surinktus jawus dalino i tris dalis: wienu ejo i klėtis saulės, antra ing Inkos, o trecioji pasiliko rankose dirbanccio žiame. Łaike badmeczio, jawus sėklai ir maistui, kada suwalymas no žiamės neužtekdawo tautai, duodawo juos isz klėcziu saulės, o jei ir tu buwo per mažai, nors labai retai taip atsitikti galėjo, dėl tautos reikalū atwertos buwo wisos szpikerės Inkos. Tokiu dalyku badas tarp peruwėnu ir mirimas iszneturėjimo ka walygti, kas szendien taip tankei atsitinka kulturiszkoje Auropoje, nepažystamas buwo senowės peruwėnams [szendien po nupuolimui Inku, tarp szios dienos ponu tankei jau atsitinka], nės jo ir buti negalėjo; nepažystama buwo ir ubagystė, nės wisi turėjo lygei, ale ir kožnas turėjo dirbti lygei, dykunu nebuwo: akis In-

kos ant to gerai žiūrėjo. [Skaityk: Sebastian Lorente, Civilization del Peru Bajo los Incas.]

Njuzylandijoje tarp Maoriu vaikų mirus tėvams nepalieka be priežiūros, bet tokie stojasi vaikais visos tautos; tauta — tai ju tėvai, ji juos augina ir mokina, idant taptu naudingais sanareis jos. Tokiu tautos vaiku arba naszlai-cziu randame ir mokslawietėse angliszkoje dalyje Naujos Zylendijos; piningus dėl reikalų mokslo sudeda wisa tauta. Sugryžias namon tarp sawuju toksai stojasi mokintoju sawo tėwu, nės anglams iėjimas i ju žiame iki pernai buwo užwestas. Tokie daugiausei buwo pastoreis, nės kitokiu apszwiestu Maorei ir nereikalawo.

Taipogi i eile naudingų tautiszku instituciju reikia kelti ir wazinėjancias biblijotėkas Kynuose. Czion norinciam skaityti kningas i namus atweža, o po perskaitymui jas ir atima isz namu, palikdami ju wietoje naujas, dar neskaitytas.

Institucijas pigaus apszwietimo turėjo ir ju nauda suprato jau keleta deszimcziu amžiu atgal senowės graikai su sawo gimnazijomis ir akademijomis. Statynė Diogeno — jau tai tik pigiausė mokslawietė, kokia kada nors ir kur nors atsirado. Mokslas tose institucijose taip jau pigiaus buwo gaunamas ne kaip szios gadynės Rusijos mokslawietėse.

Bet gryžkiamė i Auropa atgal, nės kaip matėme institucijos pritinkancios yra reikalams tautu taip puskulturiu, o ir beweik laukiniu, už kokius reikia imti Maorius. Yra jos netiktai Persijoje, Afganistane, Indijose, Kynuose, Japonijoje ir Hawai salu karalystėje, ale yra ir Abisynijoje ir Araukanijoje, o ir pas Zulus ir Basutus, nors ne tiek kaip pas tantas augsztai kulturiszka stowincias ir ne suwis tokios, ale ir reikalai czion ne suwis atpala ir kulturiszkas padėjimas newienoks yra.

Po sudeginimo Jono Husso, po susirinkimo Konstan-oijoje, i kuri ir musu pereituwės didžiausioji szlowė Didis Kuningaiksztis Wytautas, idant parodyti krikščioniszkam swėtui, kad Lietuwa ir jau yra tauta krikščioniszka ir kad skundai ir wainos kryžoku yra neteisingos, iszsiuntė ir du lietuwiszkus deputotus, — jezuwital gražino Czekuose atgal katalikiszka tikėjima. Po paskutinio pergalejimo czeku muszyje po Baltu Kalnu, tie patys jezuwital, wėrni tarnai wokiecziu, po priedanga tikėjimo, pradėjo baisu persekiojima pergaletos tautos. Kningos czekiszkoje kalboje, netik tikėjimo dalykuose, ale wisokios, kokias tiktai rasti galėjo, garsei yra sudeginamos ant rinku mēstuose, kalba czekiszka užszaukta beweik kaipo užkeikta isz kozaunycziu bažnyciose: wiskas, kas tiktai galėjo stiprinti tautyste arba ja minawoti, buwo sutremta ir uždrausta. Toksai bausis persekiojimas slinkosi ne per wienus metus, bet per amžius. Szendien jau ne ta pati matome Czekijoje, netik kas buwo priesz amžiu, ale priesz deszimtmeti. Szendien czekai turi sawo moksliszka akademija, uniwersitėta, teatra dramatiszka ir opera, dideli skaitlu mokslawieciu augszcziusiuju, widu, žiniu, specialiszku ir žiamesniuju, nemaža skaitlu geradangu tautiszku instituciju. Beweik kožna dalis tautiszku reikalų turi pritinkancias saw draugystes, kurios wienydanos tauta dėl iszpildymo sawo reikalų pakela dwase tautos. Wisos tos institucijos ir tautiszkos tiesos gautos yra nedytai, bet per sunku iszmintinga darba yra atgal atwajawos. Sudegintos kningos — atgal iszduotos. Szios dienos czeku literatura nepaskutine tarp slawiszku laiko saw wieta. Su kokia meile kožnas czekas žiuri ant sawo tautiszku instituciju, tai lietuwiams su ju nesutikimu ir suprāntama nelai gali buti. Czekai gywenanti Amerikoje sudėjo tarp sa-

wias piningus ir dėl wiengencziu bėdnesniuju, tyczia szimtus mylu kelawo i Praga, dant tiktai pamatyti sutwertaj spēkomis ir apėromis wisos tautos teatra sawo operos, pasi-klausyti nacjonaliszkos muzikos ir balso wientaucziu giesmininku ir giesmininkiu; tokia zabowa pora szimtu gulden-
n ant žmogaus isznesza.

Ka sakėme apie czekus, reikia pasakyti ir apie kita Austrijos tauta — korwatus, kuriu wisa literatura 1848 m. wo kietis Gruenas žadėjo suraszias i nosine skepetaite atneszt; ing Seima Wienoje. Szendien wienok jau korwatai tur; moksliszka akademija ir uniwersitėta Agrame, taipogi tautiszka teatra ir tikrai tautiszka opera su gana bagotu reper-tuaru operu sawo kompozytoriu.

Apie finus arba suomius keleta deszimcziu metu atgal nedaug kas swėte žinojo, o szendien tie patys suomei, nors po waldžia Rusijos, jau sawo apėkunus kulturiszka beweik pralenkė.
Tolaus bus.

Rasztas isz Szenandorio 26. XII. 85.

Mielas Rėdytojau! Naujalenkiszka draugystė ne per se-nei ikurta Szenandoryie, skaitancioji dar tik 5 sanarius, pelnė dabar wėl wiena, szesza sanari. Tas naujei priimta-sis nedaug gali naudos atneszti naujalenkibe, nės jau ket-wirta syki polytikiszka tiko krikstytytas, tai yra: 1. isz lietuwininko ant naujalenkio, 2. isz naujalenkio ant puskazokio, 3. isz puskazokio ant lietuwininko, 4. isz lietuwininko wėl ant puskazokiszko naujalenkio. (Kazokais czia wadina airius.) Už tai skaitytojei gali lengwei apsudyti, ar nauja-lenkybė gali turėti nauda isz to žmogaus, kuris kwėpuoja sumaiszytomis trimis dwasėmis. Nedywai, kad toks gal; pasinaudoti su kožnu traukimu wielos (drotos) kitoniszka nauja dwase. Argi lietuwininkai pažinia toki parpli, kuris isz taip wadinamo pabažno (kiti wadinaszwentu) stojosi pa-daryne gundytoje, neat ilenkti jo ir pedu; argi newertalieuwininkui apsisaugoti draugystės tokio, kuris sawo pažan-des atidarius prunkszczia naujalenkiszkus nuodus ant silpno lietuwininko. Negana dar to, ka pats grabaloja iszwirksz-czeis nagais po sawo paties pasiuto czebato aula szwiesos, bet dar stengiasi ir artimui užstoti kela, i kuri tas tik ižen-gė. Teisybė tas skursnu sziauczpaalakis pakurstė wiena mu-su broh i rustybe priesz tuos, kurie jam gerai welydami pri-kalbino prie gazietos, bet atsiims nog to paczio užmokest; neužkentimo. O dar gal geriaus bus pakorotas no S. už pauksztuku kiauszinis, apie ka kita syki pľacziaus.

Lietuwininkai brolei! argi negeriaus butu, kad mēs pa-žinia pasalybe neprietelu Lietuwos atsilenkumėme isz tolo ju, kurie kaip matote jau pradeda isz sawo prikimszto pil-wo nuodais czirkzsti ant musu brolu, netikėdami ar aniems ka kenks ar ne.
M. Juszka.

Rasztas isz Dover, Ohio, 26. XII. 85.

Skaitytojams ‚Liet. Balso‘ asz noriu duoti žinia taip nawatna, kad beweik szirdis sudreba pamislyjus tokius dar-bus, ale tiek tik patieka, kad ne lietuwininkai juos daro. Wienas ‚polakas‘ prisigėrė antra diena Kalėdu ir parėjas namon nerado sawo moteriszkės namie (czėsas galėjo buti api-wakaris), tai jis ėmė kalbinti sawo dukteri sugulimon, kuri turi 12 metu; ta nenorėjo tai daryti, bet prakeiktas polakas tik prisikalbino ir sugulė i łowa su sawo kudikiu. Kada gi parėjo motyna apitamseis ir rado begulint, atėmė dukteri... Tada wyras paczia sumuszė, o mergaitė norėjo papjauti, ale tiedwi isztrukusios nubėgo pas daktara ir daktaras rado mērga ėsant iszgėdinta; tuojau buwo duota žinia i palicija, ir

polakas nakti tapė suimtas. Tas atsitikimas buvo Cleve-
lande Ohio; warda to palokpalaičio pamiršau, ale ji wadi-
na Gustu. N. Martiszauckas.

Raszta isz Baltimorės.

I. Buwo suszaukimas per postkartes wisu lietuwinin-
ku, kuriu buwo žinomi adresai po No 77 N. Gay str. dėl in-
taisymo lietuwiszkos draugystės pagalbai ligoje. Pirmas
buwo paduotas balsas ir perstatyti buwo keli swarbus daig-
tai per W. Zalnėraiti apie istatyma zokono, apie Lietuwos
senowės atsitikimus ir wargus tėwynės, kokius po tam tu-
rėjo, kada lenkai antsismerkė Lietuwai. M. Maczys pada-
wė balša, kad iszrinktas ant tos dienos komitėtas, ka wisi
priėmė. Iszrinkti buwo: prezidentu J. Tamaszaukas, wi-
ceprezidentu K. Zalegiris, protokulu sekretoriumi W. Zalnė-
raitis, finansu sekretoriumi S. Kurtinaitis, kasieriumi
K. Stepanaukas. Tuomet prezidentas padawė balša, ant
kokie patrono wardo bus uždėta draugystė. Simas Kurti-
naitis padawė balša ant szw. Kazimėrio, ant'atsakymo stoji
M. Oberaitis, kad szw. Kazimėris buwo lenku karalaitis, o
Lietuwos tik patronas; jeigu mės no lenku wisai atstojome,
tai dėlto geriaus butu, kad mės dėl sawias kita warda ap-
rinktumėme, nės lenkai dėl lietuwininku wisados buwo ne-
prieteleis, už tai ir kita prtrona apsirinkime. Tuomet K.
Zalegiris padawė balša, kad butu aprinktas wardas s. Jono
Kriksztytojo ir pasiliko priimtas ir dėlto, kad ant to patro-
no dar Amerikoje draugysciu negirdėti. Po to wisi susirin-
kia brōlei sudėjo po \$ 1 i kasa draugystės, o tai padarė 40
žmoniū, ir turime wilti, kud ant kito mitingo bus didesnis
skaitlus, kožnas ukwatina ir eina i wienybe. Kada susirink
sime wisi i wienybe, tada greicziaus galėsime padaryti kokiā
pagelba dėl lietuwiszkos bažnyczios ir dėl L. Balso. Instoji-
mo iki pusei metu kožnam kasztuos 4 dor. o po pusei metu
5 dor.; kada apsirgs, pagelbos ligoje gaus kožnas 5 dor. Su-
szaukimas per postkartes buwo padarytas, o tuomi ir pir-
mas užwedimas per W. Zalnėraiti, K. Zalegiri, K. Stepa-
naucka ir Ad. Matulewycziu. 27. XII. 85. K. Zalegiris.

II. 4. I. 86. Mitingas buwo atlaikytas po No 77 N. Gay
st. draugystės wardan szw. Jono. Komitėtas pasiliko ap-
rinktas ant metu po wardais ir prawardėmis tokiomis: pre-
zidentas Mikōla Oberaitis, wiceprezidentas Jonas Tama-
szauckas, sekretorius protokulu Kazys Zalegiris, sekreto-
rius finansu Wincas Zalnėraitis, kasieris Kazys Stepanauc-
kas. Nauji 17 sanarei užmokėjo po \$ 1.50, taigi dabar mu-
su draugystė skaito 57 sanarius. K. Zalegiris.

Raszta isz Jurbarko Lietuwoje.

Nupuolimas prekybos duodasi jausti gana gerai ir Jur-
barke. Pirmiaus žinoma tas mėstelis kuomi geriaus pasita-
rėjo isz prekybos jawais, kurie ējo Niamunu i Prusus. Da-
bar isz priezasties uždėjimo mokeszczu už jawus per Prusu
waldžia toji prekyba mažne su wisu apsisotojo. Kupczei su-
pirkia czia jawus, o negalėdami ant sawo iszeiti siusdami in
Prusus, pasamdia ļaiwasiantė i Kauna, kur jawu yra daug
daugiaus nei Jurbarke. Isz tos priezasties didelis ekono-
mizkas nupuolimas netik žydu, kurie czia yra kupczais, bet
ir tėwiszkainiu, kurie rugius už maža prekia 70 kapeikv, o
Raseiniuose už 50 - 60 kap. turi parduoti. Isz užrubežio
czia dabar neeina taip taworai ir per tai maskoliszkoi ta-
možnė Jurbarke neiszrenka 1½ milijono rublu isz maito, o
tik 50 tukst. ant metu. Szendien ir Niamunas ties Jurbar-
ku sustoji, pasiliko czia isz tos priezasties trys garwalczei
(Keistutis) ir kelos waltys ant žiamės.

Lietuwius prusiszkus protestontus czia wadina pruse-
leis; yra czia ju gana, sako, kad pilni kaimai taip kaip ir
wisur Prusu parubežeis. Zmonės parubežeis užsiima kon-
trabantu, bet isz to neiszeina nėko gero, nės ka uždirba, tai
prageria. Kuomi labiaus nesza spiritu, be kurio neapsieina
nei wiena swotba szermenis ir tt. Spiritu czia pas kožna
rasi iszslapstyta, kuri gabena tolaus i Raseinius ir artime-
nius mėstelus. Nesza ji blėkinėse uždėdami ant pecziu po
kelis gorczius. Kaip kantrabantas yra paslasczei neszamasp-
per tai žmonės prisitaiso labai gerai ir prie wagystės wienas
no kito wogdami. Geras kantrabantininkas yra taipjuu geru
wagimi. Zinoma yra tarp ju ir geru žmoniū, bet tie ia
gywena tolaus no rubežiaus ir ne taip daug gauna gerti pru-
siszko spiritaus. Dabar sako, kad daug sunkiaus ir su kan-
trabantu eina, nės daugiaus yra dabojancziu maskōlu ant
rubežiaus. Parubežinei gywentojei taip yra isitaisia su pa-
slaptiniu nezimu, kad ļabai retai anuos nutweria sargyba.
Czia apsakysiu kelis nusidawimus isz ju gudrumo. O tai
norėdami prigauti maskolus szeip daro: 1. budami Prusuo-
se siunczia wiena prikrowia jam smileziu, skiedru ar kitu
nėknėkiu, idant sargyba ji su tokiu taworu nutwėrusi nėko
nepelnytu ir kad jis sugryžias pasakytu, kur maskolei sto-
wi, idant paskui anie galėtu pereiti žinodami, kaip saugotis.
Tankei wienok maskolei patyria ta gudruma neiszsiduoda
tokiam, kur yra, o ļaukia wiso buric paskui ateinant. 2.
Kantrabantininkas su tokeis pat nėkais eidamas parodo bai-
me ir pradeda bėgti patraukdamas maskolus paskui sawias
o tuomi tarpu kiti pereina ļaike nebuwimo maskolu. 3. Nė-
kados neeina, kada sniegas ar didelė purwynė, nės tada pė-
domis galėtu atrasti, o kaip grubu, ar neeina, nės tada ļa-
bai bilda. Zinoma kad jie dirba ļabiausei dėl žydu parkup-
cziu, kurie paskui isz to turtingais pastoja, o musu, wina
tik gerai gerti isznoksta, nės Prusuose pigus „sznapsas“.
Kiti bėgdami otruki gaudami ar apszila užpusti szaltu wėju
susilaukia ligos ir myrio, kiti i kalėjimus papuōla. Eina žie-
ma lengwei apsitaisia ir bijodami sziapus pasižyminti ugni-
mi perszula, nuwargia atsigula wienas at t kito girioje, nės
nėra kuomi užsidengti ir tada apatinysis yra nuspaustas, o
wirszutinysis nuszalas; taigi paskui atsikeiczia wirszutinis
su apatiniu ir tt. Kningas nesza ļabiaus dwasiszkos ituros,
nės kitioniszku lietuwiszku pamokinancziu mažai yra, o dai-
nu ktingelėmis nemėgsta, nės tai pagal juos nėkai. Jurbar-
kas priguli prie kuningaikszczio Wasileczikowo. Yra tai ma-
joratas turintis 2.600 desintinu žiamės, kuris prieina prie
rubežiaus no czia 8 werstai atstu. Yra czia protestontiszka
ir katalikiszka bažnyczia ir cerkwė; popas tos cerkwės yra
drauge ir mokintoju mokslawietės irengtos per kuningaiks-
zi Wasileczikowa. Mokinasi czia maskoliszkai lietuwininkai,
maskolei (5) ir žydai. Czia atsiranda ant kranto upės Im-
strės ans pagarsintas kalnas Wieszpilis; žydai wadina ji 'ge-
szotener berg' (nupiltas kalnas). Turi jis dar 3 skyles ma-
daug pažymes; yra tai ļaike musu stabmeldystės szwentiny-
czia ir gintuwė, kuria nesyki kryžeiwei nesyki inėmė. Jo
wardas rodo, kad jis buwo szwentu, Daukantas, ans musu
garsus rasztininkas sako tankei: 'waisrės arba szwentės'. Ir
antras kalnas paweidaus wardo arti Raseiniu prie mėstelo
Girkalnio ant žiamės p. Waitkaus Naukaimiuose, wadina-
mas Wieszkalniu. Pas Jurbarka ipuōla upė Mytuwa, kur
yra uostu dėl garļaiwiu ir walcziu czia žiemawojancziu. Ta-
ja upe Mytuwa ļabai tankei leidžia malkas palaidas; yra an-
jos sziczion ļabai didelė ir puiki wandeninė melnyczia. B-
tos K. Wasileczikowo ir tamožnė gana pagražina ta mėstela
turint i 3000 gywentoju, ļabiausei žydu. Isz priezasties ta-
možnės (tai yra: sudu dėl rubežiniu dalyku ir iėmimo paru-

bežinio muito] yra czia daugybė urėdininku, labiausei mas. kolu, nės katalikus wyresnybė nelabai prie urėdu prileidžia, ir parubežiniu sargu wisur ĩakstancziu. Rudenyje yra czia ant nżstowos sugawia su neteisingu pasu wiena zyda 24 metu, kuris buwo 6 mėnesius Prancuzijoje ir turėjo su sawimi; socjalistiskas kningas. Tamožnė pristatė ji i Kauno kalėjima.

Nauji metai — nauji rupesczei.

Kilimas lietuwiszkos dwasės Amerikoje gali buti prilygintas upei kaskarts augancei ir twinstanczei, kuri nesza su sawimi drauge wisas gaiszinanczias jos tőkme padarynes. Szendien jau galime sakyti, jog Lietuwa istoje i tikraji kela sawo gywenimo. Nesenei lenkai keikė pawienus žmones už ju krutuma dėl lietuwybės, szendien jie turi jau plusti ant wisu lietuwininku susiwenyjanctiu sawo darbuose. Re.kia czia pasakyti, kad per wisa czėsa wainos lenkai nekur nesipyre priesz mus iszmingingais rasztais, parodydami teisybe esant ant ju pusės; jie turi wietoje parodu teisybės -- keiksmus, wietoje iszmingingo pritarimo tautiszka i dwasiszka atgijimui Lietuwos jie czia jieszko papirkimo ar atsiskyrimo no lenkybės [su kuria lietuwybė buwo sukabinta jei bent tik per apgawystes], wietoje polytikiszko proto jie apskelbia paika nekbylyste ir plaupasma. Lenku nekurie ir patys pasimate blogai darą: taip sawo gromatoje i lietuwininku Butkewycziu pon lis Slisz pranesė, jog jis priesz L. Balsas stoji dėlto, kad czia jis girdėjo apie 'bicziulyste' su lenkais, ta žodi iszguldinėdamas noromis ir tyczia kreiwai. O kad jam pasiklydimas jo tapė parodytas, ponelis Slisz nesiteikė apgarsinti rasztus jam no B. siustus. Toks užslėpimas teisybės priesz wisa swėta parodo gana aiszkei, kad, kuip kepurė ant wadies dega, taip ir lenkai cziupnoja, ar tyczia neras kur prie musu priekabės. Kaip lenkai plusta sawo rasztuose priesz L. Balsas, taip jie sawo žodziu dergia musu kuninga Warnagiri, dėlto kad jis yra lietuwininku, o nesiduoda lenkams susimeszkerioti. 'Ojczyznoj, skattėme lenku iszsitikėjima, kad lietuwiszka kuningas su kuningu lenku eis wienais takais, o lenku kuningėlis pats kiek galėdamas kasa duobe, idant joje palaidoti musu dwasiszka wadowa. Jus apgauti apgawikai! Lietuwa jau gana regėjo jusu wylu, ir jau iszsižada bicziulautiesi su jumis, iki jus isz tikro nepasitaisyte ir netapsite žmonėmis. Lietuwa lenkuoseszendien re gi tik žwėrius, draskanczius lietuwininku wienybe, garbe, warda ir gywasti. Dėlto tai Lietuwa atranda lenkus, kuriu wisatinis balsas wisur pasirodė esas wienodas (taip warpai 'Zgodos' skamba, kaip kad tarszkyne 'Ojczyznos' tarszka ir birbynė 'Gaz Katol.' birbia — wisur wiena nata ir giesmė --) newertais sawias prieszininkais; isz tos tai priezasties ir musu L. Balsas jau pasilaus atsakinėti ant tusztauniszku plaukszmu anu wisu lenkiszku itgliežuwingu ilgausiu taip ilgai, iki neatsiras tarp lenku nors mažumas proto, iszmin ties ir taktikof. Mės su pusproczeis pasalunais darba turėti nenorime.

Lietuwininkai N. Jorke kaskarts drutinasi; nors nekurie pirma buwo kaip ir atwėsia, szendien wisi krupszta dėl gero Lietuwos. Musu bažnyczios darbas eina gana gerai, jau susidėjo plukasztelis piningu ir jau yra galima mislyti apie pirkima pritinkanczios musu reikalams wietos. L. Balsas taipgi ima pasikelti ir tikimėsi, kad jo dienos taip labai waringos nebebus kaip kad buwo. Lietuwininkai pasirodė sawo sutarime ir ant balaus draugystės s. Kazimėrio dienoje po Nauju Metu, kur tapė 3 sznektos laikytos ir lenku 'Ojczyzna' akyse gana daug lenkiszku swecziau sudraskyta kaip ženklas, jog lietuwininkai nenori turėti darba su bjauroji-

mais ir piktžodziawimais pasalunu. Nors nekurie lenkai isz waikszciojo namon užpykia ant Lietuwos, wienok musu brolei neturi isz to nei kokio nusiminimo nei susikrimtimo.

Garbe reikia atiduoti Baltimorės lietuwininkams, kad ir jie nors syki susikrutino ir padarė wienybe. Nors ir jie turi atstowėti prieszininkus; taip kn. Kuncza, kurs pernai Naujame Jorke asztrei isznėkino lietuwininkus už tai, kad jie daro sutarima ir wienybe, dabar reikalauja no lietuwiszkos szw. Jono draugystės, idant ji sawo susirinkimus laikytu lenku bažnyczioje, wisuomet po kn. Kunczos prieziura, žadėdamas neigi i spawėde lietuwininkus nepriimti, Su wis teisingai jam lietuwininkai atsakė, kad s. Jono draugystė neyra bažnytinė, už taigi ji prie kuningo Kunczos nėko nepriguli; jeigu kn. Kuncza nepriims i spawėde lietuwininkus lietuwininkai susiras tikrai lietuwiszka kuninga. Taigi sakau gerai musu brolei padarė atstowėdami geismus lenkinko pritraukti lietuwininkus isz nejuoziau prie lenku. Tegul Lietuwai ir wisur taip Diewas padeda gynioti sawo walnybe ir neprigłuma.

Dywina yra, kad Waterburio lietuwininkai dabar tyli; pereita wasara jie buwo labai krutus: bene bus juos igriebias kn. Kuncza, nesenei aplankydamas ju mėsta. Sunku yra tikėti, kad tie brolei, kurie wasara atmetė warda Kaszczios dėlto, kad jis tarnawo Lenkijai budamas lietuwininku, dabar jau pasilautu dirbia dėl gero Lietuwos!

Dėl padidinimo susipratimo tarp lietuwininku antra jau syki aplankiau Szenandori. Kaip pereita wasara taip ir dabar czia radau labai meilinga ir tikros szirdies priėmima, už ka toje wietoje tariu sawo nuoszirdu: dėkui! Per Naujameti aplankiau susirinkima, kur i 50 susirinkusiems lietuwininkams padawiau ant iszluksztenimo 3 reikalus: 1) Tame 1886 m. sueina lygei 500 metu no to czėso, kada lietuwiszkoji giminė priėmė krikszczi niszka tikėjima; dėlto taitie metai yra Lietuwai atmintinei. Idant priderinczei jubilėju szwentinti ir akyse wisu swėto pasirodyti, jog lietuwininkai yra geri krikszczionys ir nomoningi žmonės, reikia padaryti sutarima, kaip ir kada ta szwente wisi Amerikos lietuwininkai geriausei atlikti galėtu; mano mislis, kad ta szwente kelti per pat s. Jona, tapė priimta ir szwentinima tos iszkilmės imti žadėjo i sawo rankas trys lietuwiszkos draugystės tame mės. te. Mės tikimėsi, kad Waterburio, Baltimorės ir kitu mėstu lietuwininkai pritaras mums tame daigte. 2) Wisi brolei tapė užpraszyti, idant nesztu pagelba piningais dėl statymo Naujame Jorke liet. bažnyczios; ta mislis taipgi tiko mielai priimta, ir liet. draugystės ima kolektawojima i sawo rankas. Negana to. Girdėjau nekurius darant sutarima, kad geriaus Szenandoryje sudėtus 800 dor. dėl statymo liet. bažnyczios pirm poros metu atiduoti Naujorko parapijai dėl atsijieszkojimo no kasieriu, kurie bene tik yra užmirszia apie buwima anu piningu ju kisenėse. Zinoma lietuwininkai Naujo Jorko negaiszraudami nei walandos atjieszkos tuos piningus, kaip tik turės kwitas sawo rankoje. 3) Ant gažo reikalai L. Balsas taipgi rado szikta szirdi tarp lietuwininku ir daugumas tuojau užsiraszė i buri skaitytoju.

Keleis žodžiais paminėsiu dar mėsta ir gywentojus Szenandorio. Gywentuju ten daugiausei yra airiu, bewaik tiek kiek kitus drauge suėmus, paskui eina wokieczei, lietuwininkai (2-3000), lenkai, słowakai (ungarai), mažumas žydu, angļu, welsziu ir szkotu. Isz wisu bus i 13-15000. Didumas gywentuju užsiimakasimu akmeniniu angļu apielinkej mės-to, nors nekurie turi užsiėmima liejynėje ratu, o kiti yra akmenineis murininkais. Lietuwei to mės-to yra gana turtin gi: yra 6 grocerninkai, per 30 szinkorju, 2 szaucziu, 2 kraucziu; daugumas turi sawo namus (asz ju skaitau i 30), no nekurie turi juos pasistatia ant swetimos žiamės. Tarp tu

tingesniuju lietuwiu reikia paskaityti Reisa, Stankewycziu, Czižaucka, Radzewycziu ir Bobbina. Tik gauju, kad paskutinieji 3 ant kiek yra turtingi, ant tiek jie stengiasi pries lietuwybe neatmindami to, kad jiems turtus tik lietuwininkai dowanojo Kad pernai lietuwininkai žadėjo isitaisyti su dētini kroma ir jau buwo susiraszia 20 žmoniu i wienybe, tai Czižauckas, Radzewyczius ir Bobina bijodami, kad ne pasidarytu jiems pražutingos lenktynės, tam buwo prieszingi ir sėjo nesutarima tarp lietuwiu, iki ant galo nėsant susipratimo tarp broļu iszgriowo noras isteigimo kromoczia reikia priminti, kad tie trys ponucei yra ir arsziaus; prieszginai L. Balso; jie kad imanytu, musu rasza nuskanadytu i giluji Atlanti. — Lietuwininkai darbininkai anglakasyklose bewaik wisi priguli prie 'Amalgamated Association' kuri prasidėjo 19 d. birželo 1883 m. ir gawo pereita rudeni charter'i. Ta draugystė Szenandoryje tapė sudrutinta per Harris isz Pittsburgo; sako, kad jam ten pranesimus laikant Szenandoryje wietos gana nebuwia. Małonu yra pami nėti tai, kad anglakasei sawo pažeistiems brołams nesza pagelba iszleisdami ant loterijos dziegorėlus ar kitus daigtus; taip tapė isz bėdu iszrautas A. Ginius, J. Aleksaitis ir kiti. Tik dywai, kad ir turtingieji mėgina tokiu jan kėlu pralobti; taip Radzewyczius leidė ant loterijos žieda dėl pagelbėjimo sawo ku czystės; tas žiedas buwo priskirtas dėl wieno kuningo Lietuwoje, bet paskui dowanotas Radzewycziui; kada žydui žiedas iszpuolė, bet neteisingu budu, žydas jo neėmė, o taip žiedas ir 100 surinktu dorėlu liko Radzewycziui...

Szenandoryje yra 3 lietuwiu draugystės. Seniausioji tai szw. Kazimėrio broł. pagelbos draugystė; ten eina wiskas lenkiszka, nors draugystė yra lietuwiszka, ir negali buti lenkiszka, kada tik bene 3 lenkai ten priguli. Kada draugystė pereita wasara ėmė no kn. Lenarkewycziaus reikalauti rokundos reikaluose bažnyczios, kuningužis taip ipyko, kad draugyste atstumė no bažnyczios o ir warda s. Kazimėrio bažnyczios žada permaintyti. — Szw. Jurgio taip gi brołiszkos pagelbos draugystė yra dabar akyse kn. Lenarkewyczės geriausioji, o per tai ir bažnytinė; joje nėra lenku. Mums gi dywai, kad lietuwininkai yra susiriszia su Lenarkewycziui ir bažnyczia lenku, kuomet patys wiska sawo turėti gali — Dėl lietuwybės yra man rodosi geaiausia trecioji ir jauniausioji draugystė błaiwystės ir broł. pagelbos, wardan s. Juozapo; toje yra gana daug tikru nuoszirdziu lietuwininku, kurie tariasi Lietuwai nauda newien užsilaikymu no gėrimo apkwai. szinanciu gėrimu, o ir gerais tėwyniszkais darbais; tegul tai draugystei Diewas pa-łeda pasidrutinti!

Dar reikėtu paminėti The people's Beneficial and Industrial Association' Szenandoryje, kurios užduotė yra sudėti dėl pristojancziuju prie jos kasztus palaidojimo. I ta draugyste gali pristofi wyrai ir moters no 1 iki 60 metu, jeigu yra sweiki. Wienam žmogui daugiaus neprisižada mokėti per 500 dor.

Baigdamas apielinkine apžwalga tariu wisiems lietuwininkams: sweiki gywi susižaukia Nauju Metu! J. Szl.

Aggarsinu wisiems brołams lietuwininkams skaitantiem musu Balša ir tiems, kurie girdi apie ji, kad asz isz Independence Wis. persikėlau ant gywenimo i Nauja Jorka, per ka wisi mano korespondentai, kurie turi kokius reikalus pas mania, tegul raszo i New York'a, kur ryžausi su pagelba Diewo dėl musu giminės pastatyti bažnyczia tikėdamas, kad brolei lietuwininkai gywendami kitose pusėse; Nautiko-ke, Szenandoryje, Wilkes Barrėje, Piladelpioje ir kitose wietose pribus mums i pagelba atsinsdami dowanas dėl budawonės. Kn. A. Warnagiris, 262 E. Broadway N. Y.

W. JABŁONSKIO

Lietuwiszkas Salunas

czia rasi biljarda, atsigėrsi wynuczio, szalto aluczio ir usrukytu gausi skanu cigarėli.

34 Hester street

Naujame Jorka.

LIETUWININKAJ PAS LIETUWININKA!

Rasite szalto ir gero alaus skanus wyno ir likieriu mano salune; tadjgi ir biljarda.

Jonas Butkauckas

262 East Broadway.

Naujas Jorkas.

PIUS PASIACKAS

tikras agentas Sinqers Co siuwimo maszinu.

Lietuwininkaj noredami gauti maszinas tadj kriaucziuskas kajp ir del namu darbo, praszau, atsiszaukite ing mania, o wisados pigiau pirksite. Gywenu: 68 Forsyth str. N. Y.

Office 34 Union Sqare, N. Y.

Didelė krautuwė nauju drapanu krome M. GOLDSZTEJNO,

26 South Main Street Shenandoah Pa.

Mano taworaj yra wisi nauji, o prekia pigiausia; taworaj yra iszkloti ant stalu, ir kožnas juos gali apžwalgyti be pagelbos parduodancziujo. Musu krome nėko negalima yra nuderėti, nės neųzsiszaukiame nėko per wirszu. Už sawo tawora ranczyju.

M. Goldsztejnna.

Naujas drabučiu kromas L. GOLDINO,

19 South Main Street Shenandoah Pa.

Didelė krautuwė marszkinu, skrybėlu, dziegorėlu, leningėlu; drapanos wajku ir wyru. Už gera tawora prekia pigiausia. O jeigu butu kur taworas negeras, asz už ji gražinsiu piningusatgal, kad bus taworas man sugražintas.

L. Goldinas.

MAJNERIU SALUNAS.

Darbininkaj norėdami gauti darba anglakasyklose gaus gera roda pas mania. Łajkau alaus, likieriu ir wynu. Lietuwininkaj gali gauti lakwyne.

JONAS MATULEWYCZIUS.

Shenandoah Pa East Centre strett,

A. OWENS,

No 18 ir 20 S. Main str. Shenandoah Pa.

Krautuwė miłtu, mėsos, szieno, taipogi ir kitokiudagytu tinkamu prie namu ir stalo. Taipogi didelė wirtynė pigiu materiju dėl drapanu. Teisinga woga ir pigiausia wieta dėl lietuwininku. Eikit ir persikanokit!

LEVY REFOVICZ

10 S. Main str. Shenandoah Pa.

Jeigu norite pirkti pigei ir gera tawora, ateikite pas mania; asz parduodu drapanas, skrybėles, kepures, marszkinus ir kitus taworus dėl wyru. Tawora galima derėti; netinkanti tawora atgal priimu. Taworai mano pigus per tai, kad sawo namus turėdamas nėkam randos nemoku.

Kitam numeryje kwitawosime abonentus Balšo.